

ร้อยวาทะ ธรรมะปิดทอง (๓)

เกล็ดมณีแห่งวาทะ ธรรมะจากแดนพุทธองค์

โดย

พระราชรัตนรังษี (ว.ป.วีรยุทธโท)

ทรงชี้แนะว่า
สังเวชนียสถานทั้ง ๔ ตำบลนี้
คือสมบัติของชาวพุทธผู้ศรัทธาเลื่อมใส
ให้เป็นจุดนัดพบของคนที่มีพระรัตนตรัยเป็นสรณะ

๖๖. ไม่หลงทิศผิดทาง

"...เมื่อมาถึงสังเวชนียสถาน ควรที่จะได้ปรากฏถึงสังเวชนียธรรมอันเป็นคุณเครื่องหนุนนำให้เข้าถึงหลักธรรมซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความสังเวชที่พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งเรียกให้ภิกษุทั้งหลายมาพร้อมกันแล้วตรัสเวทยากรณภาษิตไว้ให้เป็นมรดกธรรมในมหาปริณิพพานสูตรว่า

"มนุษย์ทุกคนไม่ว่าเด็ก ผู้ใหญ่ โง่ ฉลาด มั่งมี และยากจน ล้วนต้องตาย ชีวิตของสัตว์เปรียบเหมือนภาษาขณะดินที่ข้างหม้อปั้นแล้ว เล็กบ้างใหญ่บ้าง สุกบ้าง ดิบบ้าง ซึ่งล้วนมีความแตกสลายเป็นที่สุด"

"วัยของเราแก่หง่อม ชีวิตของเราเหลือน้อย เราจะจากพวกเขาไป เราทำที่พึ่งแก่ตนแล้ว พวกเขาจงอย่าประมาท มีสติ มีศีล บริสุทธิ์ มีความดำรงมั่นคงดี รักษาจิตของตนไว้ ผู้ที่ไม่ประมาทอยู่ในธรรมวินัยนี้ ละการเวียนว่ายตายเกิดแล้ว จักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้"

นี่คือ สังเวชนียธรรมที่จะต้องกำกับลงในจิต เมื่อมีสักการกราบไหว้สังเวชนียสถาน จะได้เกิดความสังเวชสลดใจ พัฒนาวีถีชีวิต ไม่หลงทิศ ผิดทางไปสู่ความไม่ประมาทได้อย่างคุ้มค่า..."

๖๗. มรดกธรรมพินัยกรรมสมเด็จพระพ่อ

"...มีเวลาลองนำพระไตรปิฎกในทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปริณิพพานสูตรมาเปิดดู จะรู้วาทะสอนก่อนจาก มีรสในอัปมาท ธรรมที่สมบูรณ์โดยแท้ เหมือนว่ามหาสมบัติแห่งคำสอนที่พระผู้มีพระภาคเจ้าสรุปคำสอนทั้งหมดลงในความไม่ประมาท เหมือนรอยสรพสัต์วิน้อยใหญ่ ย่อมลงสู่รอยเท้าแห่งข้างใต้ ธรรมทั้งปวงที่ทรงสั่งสอนรวมลงได้ในความไม่ประมาท ความไม่ประมาทเป็นคุณสมบัติที่จะต้องปลูกหลักปักฐาน ให้เกิดมีในทุกๆ อิริยาบถ ดังพุทธวจนะความว่า

"ภิกษุทั้งหลาย มัตถิเรขาขอเตือนเธอทั้งหลาย สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา...เธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด"

ขอให้ทุกท่านนำปัจฉิมวาจาไปเจริญให้ปรากฏในสติปัญญา นำไปภาวนาให้งอกงามเติบโต จนเป็นร่มเป็นเงา เป็นดอกเป็นผล เจืออยู่ในลมหายใจทุกเมื่อ ธรรมะที่เราปฏิบัติย่อมคุ้มครองและรักษามิให้ตกลงไปในอบาย ลมหายใจที่เรามีอยู่ควรอย่างยิ่งที่ต้องอยู่กับความไม่ประมาททุกเมื่อ เพราะความประมาทเป็นที่มาแห่งความตาย ชนทั้งหลายถึงแก่ความตายในวัยอันไม่ควร เพราะความประมาทนั่นเอง..."

๖๘. ทรงสอนให้ระวังเนื้อระวังตัว

"...สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงตรัสเน้นให้พุทธบริษัททั้งหลาย จงตั้งอยู่ในความไม่ประมาท คือ คอยระวังกาย วาจา ใจ มิให้ออกนอกคลองธรรม คลองวินัย ปัจจุบันในบ้านพุทธเมืองไทยเราเปิดเสรีให้นานาศาสนา นานาปรัชญาเข้าไปเป็นจำนวนมาก

หากเราไม่ระมัดระวังป้องกันตัว ก็เชื่อว่าเป็นผู้ประมาท รู้แล้วว่าความประมาทคือที่มาแห่งความตาย เราอย่าตายใจในความเคลื่อนไหวของกระแสแห่งต้นเหตุ ทุจริต มานะ นั่นคือสัญญาณอันตราย นอกเลยอย่าประมาท ต้องตื่นตัวอยู่เสมอ เผลอไม่ได้อันตรายจะถึงตัว

ฉะนั้น การระวังเนื้อระวังตัว ระวังจิตระวังใจ อยู่ด้วยความไม่ประมาท เราจึงจะอยู่รอดได้และปลอดภัย แม้เรื่องภายในหมายถึงความเคลื่อนไหวไปแห่งจิตที่มีต้นเหตุ ทุจริต มานะ เป็นสื่อนำแล้ว แน่นนอนย่อมมีที่หมาย คือความทุกข์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อเราประสงค์สุข ไม่อยากประสบทุกข์ เราต้องไม่ประมาทเท่านั้น..."

๖๙. สมบัติพระมหากษัตริย์

“...หากมาถึงกสินารามหานคร ซึ่งเป็นแห่งเดียวที่พระมหากษัตริย์ทรงประทับอยู่ ถ้ามิได้ชื่นชมในพระบารมีด้วยรับรู้เรื่องราวของพระพุทธเจ้าที่ทรงตรัสถึงความยิ่งใหญ่ในอดีตว่า ณ สถานที่นี้พระองค์เคยทอดร่างวางสรีระไว้ ณ ปรุพีแห่งนี้ถึง ๗ ครั้งแล้ว ซึ่งไม่ใช่เรื่องธรรมดาเลยที่เราจะให้ผ่านไปง่ายๆ ยิ่งเมื่อย้อนระลึกถึงพระเจ้าจักรพรรดิที่มีสมบัติมหาศาล ตกทอดสืบต่อกันด้วยยุคสมัย ยิ่งทำให้น่าสนใจเป็นที่สุด โดยเฉพาะพระเจ้าจักรพรรดิ ผู้มีปกติในการรักษาศิลปะ โบสถ์ มีฤทธิ์ที่ทรงสมบูรณ์ ๔ ประการ คือ

๑. มีพระรูปงดงาม น่าดู น่าเลื่อมใส มีพระฉวีผุดผ่องยิ่งนักเกินกว่าคนอื่น
๒. มีพระชนมายุยืนยาวนานเกินกว่าคนอื่น
๓. มีพระโรคพาณน้อย มีความทุกข์น้อย ทรงมีไพศาลทำงานสม่ำเสมอยิ่งกว่าคนอื่น คือไม่เย็นนักและไม่ร้อนนัก
๔. ทรงเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของพราหมณ์ และคหบดีทั้งหลาย

พระเจ้ามหาสุทิสสนะจักรพรรดิราช ผู้ทรงครองราชย์โดยธรรมเป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีมหาสมุทรทั้งสี่เป็นขอบเขต ได้รับชัยชนะ มีราชอาณาจักรมั่นคง สมบูรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ ได้ทอดทิ้งสรีระไว้ ณ สถานที่นี้ถึง ๖ ครั้งแล้ว การทอดทิ้งสรีระครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๗ อานนท์ เราไม่เห็นสถานที่อื่นใดในโลกพร้อมทั้งโลก มารโลก พรหมโลก และหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ ที่ตกตาดจะทอดทิ้งสรีระเป็นครั้งที่ ๘ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงยืนยันในมหาทิสสนสูตรก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพานว่า

“สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้วย่อมดับไป ความสงบแห่งสังขารเหล่านั้นเป็นความสุข” นี้เป็นประวัติที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ เล่าถึงความผูกพันโยงโยของพระองค์กับชีวิตในอดีตที่เคยประทับและทิ้งร่างวางขันธในที่แห่งนี้ถึง ๗ ครั้ง ได้เก็บสมบัติพระเจ้าจักรพรรดิไว้ในธรรมนิมิตมหาศาล เราผู้มาจาริกแสวงบุญพึงได้ถึงซึ่งสมบัติของมหากษัตริย์โดยทั่วกัน...”

๗๐. ยิ่งกว่าขุมทรัพย์ทั้งหลาย

“...เรามาศูทนต์มีเป้าหมายหลักมุ่งสู่สังเวชนียสถาน ๔ ตำบลเป็นต้นทุน เป็นบุญใหญ่ นอกนั้นก็เป็นการตามเสาะแสวงหากุศล เราจะทำกุศล จักรเยี่ยงที่พระเจ้าอโศกมหาราชปักไว้ให้เป็นที่ตั้งแห่งความเชื่อไม่กล่าวเป็นส่วนโลกียะที่ขึ้นไปสู่ชีวิตจริงว่าเราจะนำหลักธรรมในที่ทั้ง ๔ แห่ง มาเป็นประทีปส่องทางให้เดินตามอย่างไร ในฐานะที่ยังข้องอยู่ในโลก ยิ่งสนุกกับชีวิตชาวบ้านจะสวดสวดหรือวิตาดินจากเสาหลักทั้ง ๔ ใดๆ เพื่อความเรียบร้อย เข้าถึงได้โดยเร็วไม่ต้องตมยาหม้อ ก่อไฟ หาหิน นี้คือแคบชุลยาที่บรรจุไว้ให้แบบสำเร็จรูป

๑. ประสูติ (ลุมพินีวัน) : ก่อนเกิด การเกิด การเจริญวัยเกิด อย่างไร กับใคร ที่ไหน จึงจะไม่มีปัญหา
๒. ตรัสรู้ (คยา) : การศึกษา เรียนรู้ การฝึกตน การทดสอบ ศึกษาอย่างไร กับใคร ที่ไหน จึงจะใช้ปัญญาเป็น
๓. แสดงธรรม (สารนาถ) : การทำงาน ทีมงาน ผลงาน ทำงานอย่างไร กับใคร ที่ไหน จะมีกำไรตลอด
๔. ปรีณิพพาน (กสินารา) : ประโยชน์สุด หยดความประมาท ฉลาดจนสิ้นลม อยู่อย่างไร จากอย่างไร ที่คนพอใจทั้ง

โลก

จะเห็นว่า การมาแสวงบุญตามเส้นทางพุทธภูมิ ได้สัมผัสการสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ผู้เข้าถึงด้วยปัญญาจะสามารถตรวจเช็คได้ว่า เสาหลักทั้ง ๔ มีดีอะไร และเราจะนำคติมาเป็นธรรมปฏิบัติตามสติปัญญาอย่างไร ฝากไว้สุดท้ายว่า สังเวชนียสถานทั้ง ๔ ตำบล คือ ขุมทรัพย์ที่เป็นมรดกโลก ยิ่งกว่าขุมทรัพย์ทั้งหลาย ตกไม่รู้จักหมด คิดไม่รู้จักพร้อม ขอเชิญพี่น้องไปปักดวงได้ด้วยศรัทธาท่านเถิด...”

๗๑. อย่าเมื่อต่อการทำดี

“...พระพุทธองค์ทรงเทศนาปลอบขวัญนายจุนทะว่า อาหารมีอันมีอันสังสามกเสมอด้วยปฐมภัตที่นางสุชาดาถวายก่อนวันตรัสรู้ เหมือนการ์ตูนให้นายจุนทะพ้นจากความทุกข์ร้อนของคนทำบุญ จึงได้นำคทาที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสเป็นธรรมเครื่องคลายทุกข์ พ้นความร้อนใจใดๆ โดยสิ้นเชิง ด้วยพระคทาว่า “ผู้ให้ยอมเพิ่มพูนบุญ ผู้สรวมยอมไม่ก่อเวร ส่วนผู้ฉลาดยอมละกรรมชั่วได้ ผู้นั้นดับได้แล้วเพราะสิ้นราคะ โทสะ และโมหะ”

คำสอนที่ทรงปลอบใจนายจุนทะ บุตรนายช่างทองแห่งเมืองปาวานี้ แสดงให้เห็นถึงพระเมตตาที่พระพุทธองค์ทรงคุ้มครองคนทำดี ประครองศรัทธาของคนปฏิบัติดีให้พ้นจากเสียงครหาว่าร้าย อาจถูกเพ่งโทษในกาล เมื่อพระองค์ปรีณิพพานแล้ว แม้เนิ่นนานด้วยเวลาเพียงนี้ พุทธรังษียังเป็นพระคทาทียังคงเป็นมนต์ขลังเกินร้อย มีพลังบรรเทาความทุกข์ร้อนด้วยเพิ่มบุญ สรวมระวัง ไม่ก่อเวร ฉลาดในการละกรรมชั่ว เพียงนี้สิ่งดีๆ ก็จะปรากฏผลตามมา โปรดเชื่อเถิดว่า ธรรมะย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ทำความดีฝึคัม เทวตารักษา เทพอารักษ์ปกป้อง อย่าเมื่อต่อการทำดี...”

๗๒. ก้อนอิฐปิดทอง

“...ขอบอกพวกเราเจ้าท่านทุกรูปว่า อิฐหัก กากปูนเหล่านี้ไม่ธรรมดา อิฐทุกก้อน ทลายทุกเม็ด มีวิญญาณที่ฝังลงด้วยกาลเวลานั้นนานเป็นพันปี ยอดหญ้า เม็ดทรายเหล่านี้ เป็นเชื้อขี้เหล็กพฤษชาติที่เคยรองรับบาททองของพระอรหันต์ ในครั้งชมพูทวีปเคยเรืองรอง ที่เหล่านี้แหละ เป็นอาสน์สงฆ์ในห้องค์พระอรหันต์ได้ฟังธรรม โดยมีศูนย์กลางของพระอริยเจ้าคือพระพุทธองค์มาแล้ว

ถ้าไม่มีพระระดับมือโปรอย่างพวกท่านไปชี้หน้า ผู้มาใหม่ก็มีสิทธิ์ทอดสายตาไปตามความคิดความอ่านเช่นนั้นได้ จึงจำเป็นนักหนาที่เราจะต้องเตรียมการเพื่อรับไม้ รั้งมือ รั้งศรัทธาปสาทะท่านเหล่านั้น ทั้งนี้ต้องสำนึกว่า งานที่เราทำเป็นเกียรติศักดิ์ศรีที่พระมหาเถระระดับปกครองชั้นสูงมอบหมายและไว้วางใจ

งานสายนี้มีหลวงพ่อบุญประคุณสมเด็จพระพุทธคุณ เป็นประธานฝึกพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ท่านเจ้าคุณพระเทพโพธิวิเทศ วัดไทยพุทธคยา เป็นหัวหน้าพระธรรมทูต สายประเทศอินเดีย ผมก็ทำหน้าที่สนองงานในระดับล่างขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมในเส้นทางพุทธภูมิ โดยมีหลวงพ่อบุญประคุณสมเด็จ เป็นต้นแบบฝึกสอน ให้ทำงานประเภทนี้มาตลอด พวกเราควรพัฒนาตนให้เป็นหนึ่งในก้อนอิฐเหล่านั้น แม้จะเป็นก้อนใหม่ก็ขอให้ตั้งอยู่บนฐานเก่า เมื่อคนมาไหว้พระจุดธูปเทียน อธิฐานจิตปิดทอง อิฐก้อนใหม่อย่างพวกเรา ไม่นานก็จะเก่าไปเอง...”

๗๓. วิทยากรไม้ค้ำธรรม

“...ผู้บรรยายที่จะก้าวขึ้นสู่ความเป็นวิทยากรประเภทไม้ค้ำของคำติตธรรมจะต้องมีที่ตั้งอยู่ ๓ หลัก คือ

๑. หลักกาย คือต้องมีบุคลิกภาพพอเพียงแก่การเป็นผู้นำเสนอทางวิชาการในฐานะของนักบวช มีบุคลิกภาพเรียกได้ว่ากายต้องมีแววสดใส ความรู้ก็ยอด การแสดงออกก็เยี่ยม เต็มเปี่ยมด้วยคุณภาพ เป็นวิทยากรอยู่คนเดียวต้องรู้จักปรับบุคลิกสมณสาธูปในความเป็นนักเผยแผ่และความเป็นนักบวช

๒. หลักวาจา คือต้องรู้จักการบริหารวาจา มีประสบการณ์ปฏิบัติธรรม มีธรรมะเพียงพอ เพื่อส่งอารมณ์วิชาการผ่านประสบการณ์ทางวาจา ตามกุศโลบายของนักบริหารวาจา ปากจู้ หูกว้าง ตาโต โง่เป็น และมีมือต้องเอื้อม ปากต้องอ้า หน้าต้องยิ้ม ผู้ฟังจักเต็มอิมด้วยอาหารธรรมอันอร่อยทางใจ

๓. หลักใจ คือต้องมีใจให้ใจรักและมีหัวใจที่ประกอบไปด้วยปัญญาเป็นนักค้นคว้า นักค้นมีมากมาย ค้นเรื่องโน้นเรื่องนี้ อยากค้นเรื่องไหนก็ค้นกระจายกระจาย แต่ว่าคว้าไม่เป็น คว้ามาทำประโยชน์ไม่ได้ ขอบรู้เรื่องโน้น ขอบรู้เรื่องนี้ ขอบค้นแต่คว้าไม่ได้ มันลอยหนีหมด ดังนั้น อย่าไปคว้าในสิ่งที่ไม่จริง...ใจเราต้องเป็นนักคิด นักค้น นักคว้า จึงจะมีฐานของพระวิทยากรที่มีคุณธรรมและคุณภาพอันยอดเยี่ยม...”

๗๔. ชีวิตติดกรอบ

“...พระดีดีที่องค์พระ การแสดงถึงความงามความสง่างามขององค์พระ นั่นคือกรอบ จะเป็นกรอบทองหรือกรอบพลาสติกก็ตาม ถ้าพระดีใส่กรอบพลาสติก ความดีก็ยังคงอยู่ แต่ความสวยงามในสังคมยังไม่มีศักดิ์ศรีของผู้แขวนพระเท่าไร แต่ถ้าพระใส่กรอบเหลี่ยมทองคำ ไม่ใช่ดีขึ้นเท่านั้น แต่งามขึ้นอีกด้วย การทำงานก็เหมือนกัน งานก็ต้องมีกรอบ ถ้าไม่มีกรอบปวดหัวทันที อย่าขยายงานออกไปโดยไม่มีการรอบ เหมือนกับการเข้าสนามรบ โดยไม่มีวินัย...ตายเปล่า”

๗๕. อินเดียน่าอัศจรรย์

“...อินเดียเป็นประเทศเดียวในโลกที่ผู้สังกัดในพระพุทธศาสนาจะต้องเดินทางไปเพื่อศึกษาเรียนรู้ ยิ่งผู้นำทางศาสนา ครูสอนศาสนา นักบริหารศาสนา ผู้นับถือศาสนาจะต้องไปพบไปเห็นด้วยอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ของตนให้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักที่พระพุทธเจ้าทรงให้ความวางใจและมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทนพระองค์ในฐานะพระศาสนา หลังจากพระองค์ปรินิพพานแล้ว พระธรรมกับพระวินัยจะถูกฉายอย่างแจ่มชัดให้เราเดินทางเห็นว่า ทำไม พระพุทธเจ้าจึงโปรดประทานให้พระธรรมกับพระวินัยเป็นศาสดาแทนพระองค์

ในความห่วงใยที่พระพุทธองค์ทรงพระเมตตาอย่างหาที่สุดมิได้ ก็คือ การประกาศหลักแห่งอุดมสถาน คือ สถานที่ที่มีความสมบูรณ์ที่สุดที่สามารถนำมาเป็นหลักชีวิตได้ สิ่งนั้นคือสังฆนิยสถาน ๔ ตำบล ที่พระพุทธเจ้าทรงประทานไว้ให้เป็นที่นัดพบของชาวพุทธผู้ศรัทธาต่อพระองค์กับสิ่งที่ปลุกฝังไว้ในความสำคัญ คือ สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และเสด็จดับขันธปรินิพพาน ๔ สถานที่นี้เป็น ๔ หลักที่เราจักนำไปเป็นคู่มือและเครื่องมือของการพัฒนาตน คน และงานได้อย่างน่าอัศจรรย์...”

๗๖. ปริญญาหมาหวัด่วน

“...การพัฒนาที่ดียิ่งต้องสอดคล้องกับความเป็นผู้ที่มีความรู้ดีด้วย คิดว่าทุกคนมีเพียงพอแล้ว จึงได้รับคัดเลือกมาอยู่ต่างประเทศ ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะต้องมาแบกภาระของงานพระธรรมทูต ความรู้เหล่านี้จะเน้นมากในเรื่องของความรู้ที่ใช้สอยตรงนี้ไม่อธิบายเน้นความรู้ที่ครอบฟ้าทั่วดินที่ศึกษาจากปริญญาใด สำนักใด นั่นคือความรู้ในตัวของตัวเอง สิ่งสำคัญในที่นี้คือลักษณะนิสัย แผนการนำความรู้มาใช้ตรงนี้แหละ ที่สังคมต้องได้รับ ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวเป็นเรื่องส่วนตัว **ความรู้ที่เรียนมา ปริญญาเก็ด นักธรรมเก็ด สิ่งต่างๆ เหล่านั้น เป็นเพียงความรู้ที่เก็บสะสมเท่านั้น** ความรู้เหล่านี้ครูเป็นผู้วัดว่า ผู้นี้รู้เท่านี้ โดยนำมาตรฐานความจำเข้าไปจับ อ่านหนังสือเล่มนี้ควรจะรู้เท่านี้ อ่านหนังสือเล่มนี้ควรจะรู้อย่างนี้ ก็สมมติว่า คนนี้มีความรู้ มีสัมปสันก็คือ ใบปริญญาตรี โท เอก

ความรู้ทั้งหลายเหล่านี้เป็นขั้นสมมติเท่านั้น จะมีจริงตามที่รู้ก็ต่อเมื่อตรงที่นำไปใช้ ถ้าเราสามารถใช้มันได้ นั่นแหละเป็นความรู้ที่มีจริง การศึกษาถ่ายทอดคนที่มีความรู้ ในฐานะสมมติกันเอง ไม่ถึงตัวการศึกษาจริงๆ เพราะถึงเวลาจะนำความรู้มาใช้ก็ใช้ไม่ได้ บางทีความรู้นั้นก็กลับกลายเป็นคนควายคนงอ วิชาที่ตึงเข้าเกวียนไม่ได้ เป็นเจ้าของเสียเปล่า แต่สิ่งนั้นใช้ไม่ได้...”

๗๗. ความรู้คู่นิสัยดี

“...มีนิสัยดีเหมือนมีอุปการะในการใช้ความรู้ ความรู้ที่เรียนมาตีมาคอบค้ำค้ำค้ำกับนิสัยไม่ดี ก็จะทำให้ความรู้ที่ดีให้เสียไปด้วย ความรู้ดีอยู่กับนิสัยเสีย นิสัยเสียแต่มีความรู้ดี ผมว่าอันตรายนะ ฉะนั้น การพัฒนานิสัย จึงถูกนำมาเป็นประเด็นของการพัฒนาบุคลากรในพระพุทธศาสนา โดยเริ่มจากพระอุปัชฌาย์ ท่านผู้ขอบรรพชาอุปสมบทต้องขอนิสัยจากพระอุปัชฌาย์เสียก่อน เพราะนิสัยเป็นเครื่องอาศัยของบรรพชิต คิดดี พูดดี ทำดี เป็นคนดีมีนิสัยเช่นนี้ จึงควรยกย่อง...เหตุที่ยอมมาอุปถัมภ์มาส่งเสริมพระนั้น ก็เพราะเห็นพระนิสัยดี เป็นที่ตั้งแห่งบุญกุศล เสมือนเนื้อนาบุญที่ดีที่ควรค่าแก่การหว่านเมล็ดพันธุ์ ฉะนั้นการสร้างนิสัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องสร้างให้มีมาก่อน...”

๗๘. ธรรมใดก็ได้ ถ้าไม่ทำ

“...ไม่ไปเห็น ไม่อาจรู้ได้ ไม่ซิมดู ไม่อาจรับรส เมื่อไม่ปฏิบัติธรรม จะรู้ธรรมได้อย่างไร คนที่มีธรรม เพราะเขาปฏิบัติธรรม คนมีบุญ เพราะเขาทำบุญ เหมือนคนมีทรัพย์ เพราะเขาแสวงหาทรัพย์ ผู้ไปนมัสการพระพุทธองค์จึงได้สิ่งเหนือกว่า นั่นคือ อริยทรัพย์ ซึ่งตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ โจรปล้นไม่ได้...”

๗๙. เรือเพราะข้าทะเล

“...อินเดีย มีมุมให้แสวงหา ไม่ว่าจะเป็นมุมเสน่ห์หรือเสนียด สวรรค์หรือนรก เป็นอาหารให้ถกถ้อยกระทวงความไม่รู้จบ เหมือนช้างที่คนตาบอดคลำถูก แต่บอกไม่ถูกสักไร นั่นคือความเป็นหนึ่งในสิ่งหลากหลายเป็นมหาวิทยาลัยโลกที่ศึกษาได้ ตั้งแต่เกิดจนตาย แม้สิ้นลมหายใจยังตามดูได้อีก นี่คือเรือเพราะข้าล้นล้นความเชื่อ และอุ้งอ่าวอารยธรรม ต้นแบบแห่งกระจายอำนาจ แม่น้ำ พระอาทิตย์ พระจันทร์ ภูเขา ไร่ ต้นไม้ สายลม เม็ดฝน มีสิทธิ์เสมอด้วยทะเลดวงเดียวกัน...”

๘๐. Buddhist Center Points

“...ทุกอย่างก้าว ทุกรอยเท้าในอินเดีย จะชี้ชวนชมความมีความเป็นที่ไม่เหมือนใครและความเป็นความมีความที่ไม่มีใครเหมือนแทบทุกคนจะอุทานตรงกันว่า...อู๋ อู๋ เช่นนี้ยังมีในโลกอีกหรือ? ใครยังไม่เคยเห็นก็จะได้กล่าว กลั้วๆ เมื่อถูกชวน หลบได้เป็นหลบแต่คนที่เคยไปเห็นมาแล้ว จะถวิลหาเมื่อลากลับ โดยเฉพาะเส้นทางไหว้พระพุทธภูมิ มิใช่เพียงเศษอิฐหัก กากปูนเท่านั้น ที่พวกเราบรรจงกราบ ล่าแสงจากเทียนสอง ควันรูปอบอวล หัตถ์ประนมนมัสการ เคียงก้มกราบจรดธรณี นั่นคือสื่อศรัทธาที่มีต่อพระบรมศาสดา ผู้สถาปนาพระพุทธศาสนาไว้ให้เราได้นับถือ

ด้วยความสำนึกว่าสถานที่เหล่านี้ พระพุทธองค์เคยใช้สอย เป็นที่เคยประทับ เคยเทศนาโปรดสอนสั่ง ทรงชี้แนะว่า **สังเวชนียสถานทั้ง ๔ ตำบลนี้ คือสมบัติของชาวพุทธศรัทธาเลื่อมใส ให้เป็นจุดนัดพบของคนที่มีพระรัตนตรัยเป็นสรณะ** ผู้เดินทางไปสู่แดนในโลกมีความอยากคือค้นหาเป็นผู้นำ เฉพาะพุทธภูมิเท่านั้นที่มีความอยากพาไปหาวิมุตติไม่ได้ นอกจากศรัทธาเท่านั้นที่เป็นมัดคฤหบดีพาเราจาริกไปอย่างสง่างาม ชนิดเหยียบแผ่นดินเต็มฝ่าเท้า...”

๘๑. เพียงขอทาน

“...ขอแจม สักนิดหน่อยเถอะ ขอทานคือสีสันที่ระบายภาพของภาระตะชนคนอินเดียให้ดังตาม ด้วยผู้มีน้ำใจ **มีคนให้ จึงมีคนขอ มีทายก จึงมีปฏิคาหก มีปฏิคาหก ทายกจึงได้ทำหน้าที่เป็นผู้ให้** อินเดียน่าจะเป็นเมืองของคนมีน้ำใจ ขอทานจึงเต็มบ้านเต็มเมือง ไม่ว่าจะไปถึงไหน สวรรค์ อาจารย์ฯ จำได้ๆ เสียงเหล่านี้ มีอยู่ทั่วไป นั่นคือเสียงขอทาน เจ้าจ่านา เดินดักหน้าตามหลัง เหมือนติดหนึ่ทวงสินกันมานาน แยกถือชั้นขอ...เราก็อยาลืมถือชั้นดินะ

ขอทานมีทั้งคันเด มีทั้งอาวุโส ทั้งหลายเหล่านี้ ว่ากันว่า ผู้มาก่อนสร้างกันเอาไว้ให้รุ่นหลังได้เห็น ไม่ว่าจะท้าวฝรั่ง เกาหลี ญี่ปุ่น ขอทานพวกนี้ไม่เสวนาด้วยหรือ แสดงความคุ้นเคย เจาะจงเฉพาะที่ไทยพหุสยามเท่านั้น ที่ขอทานตัวเล็ก เล็กน้อยให้เกียรติเป็นพิเศษ นี่คือนิสัยที่ผู้มาก่อนสร้างขึ้นไว้ ผู้มาทีหลังต้องช่วยกันเลี้ยงดูต่อไป

มีฉะนั้น แยกขอทานจะดูหมิ่นว่า ให้เกิดแล้ว ไม่ยอมเลี้ยงให้ตลอด (เสียชื่อ) คนที่มาอินเดีย ถูกขอทานล้อมหน้าล้อมหลัง พึงคิดเถิดว่า แยกเหล่านี้มาถึง ดูโหวงเฮ้งเป็น ว่าเรามีลักษณะของผู้มีอันจะกิน แยกจึงกล้าลงทุนขอ

สบายใจเถอะว่า ใครมาอินเดีย ไม่ถูกแยกแบบมือขอสักครั้งเดียว พอกลับเมืองไทย ควรเสาะหาวัดที่ขลังๆ อาบน้ำมนต์ได้ แล้ว แสดงว่า ไม่มีแ้วจริงๆ...เจริญพร”

๘๒. ปรัชญา...อันว่า สุขาวดี ๑ (ปฐมเหตุ)

“...คนไปอินเดีย จะสุขก็สุขได้ทุกเรื่อง เรียกว่าเรามีอิสระจะเลือก สุขเลือกทุกข์ได้ตามใจ แต่ถ้าจะเป็นความทุกข์ ก็เห็นจะเรื่องเดียวแท้ๆ ที่ใหญ่และใกล้ตัวที่สุด พอทุกข์ปรากฏชนลูกชนชั้นขึ้นขึ้นมา คงเลือกที่เลือกทางไม่ได้ เป็นที่รู้กันโดยทั่วว่าความทุกข์ที่เกิดจากการปวดหนักปวดเบา จะหาที่เข้าห้องน้ำเพื่อย้ายถ่ายเทออกไป ก็ยากยิ่งกว่าหาสวรรค์...เสียอีก แม้แต่เราเองก็ยังไม่ต้องทนกลั่นแกล้งมานานักต่อนักแล้ว ยิ่งตอนที่ชายแดนมีรถติดมากยาวเหยียดเป็นกิโล ต้องนั่งเตื่อร้อนทนทุกข์ เพราะหาที่ปลดทุกข์ไม่ได้นั่นเอง ในบริเวณนั้นๆ มากด้วยร้านรวง ผู้คนอลหม่าน จะหาป่าละเมาะ พอเหมาะกำบัง ก็ยิ่งยาก (ถ้าไม่เกิดกับตน ก็จะไม่เห็นความจำเป็น)

ด้วยเหตุนี้ จึงตัดสินใจจัดหาที่ดินสร้างสุขา ปลอดภัยสิ่งเวทนาทางธรรมชาติ ให้ท่านผู้แสวงบุญได้ใช้สอย ถ้าสร้างวัดสร้างวา คงมีผู้ร่วมมอมนโหมทนาหลายหลาก แต่นี่จะสร้างส่วนร่วมสร้างสุขาจะพึงใครได้ จึงต้องร้องขอเทวดาผู้มีหุทิพย์ดาทิพย์ ไปเชิญ เศรษฐีใจบุญ นายทุนใจดี ผู้มีศรัทธา มาช่วยกันลงขัน ทำบุญสร้างที่ปลอดภัยความทุกข์ ให้ญาติพี่น้องของเรา...”

๘๓. **ปรัชญา...อันว่า สุชาติ ๒ (มิชฌิมเขต)**

“...ขณะนี้ผู้ศรัทธานำเครื่องใช้ในห้องน้ำไปฝาก โทรสอบถามแล้วจัดส่งของตามไปที่หลังก็มี หรือมีผู้ฝากมาทำบุญ ส่วนผู้เดินทางก็แวะเข้าห้องน้ำและถวายเพลที่นั่นก็มี ทำบุญซื้อโถส้วม ท่อน้ำ อิฐหินปูนทรายก็มี หลายท่านจะเป็นเจ้าภาพหนึ่งห้องบ้างสองห้องบ้าง หรือปวารณาขอสร้างศาลาถวายภัตตาหาร ศาลาปฐมพยาบาล หอสมุดมนต์ ห้องครัว ที่พักพระเจ้าหน้าที เครื่องปั่นไฟ เครื่องสูบน้ำ ตามกำลังศรัทธาของตน บุญกุศลที่ท่านได้ร่วมกันเหมือนสายน้ำคงคาที่ไหล แต่ยังแผ่สายใจไทยร่วมกันทำบุญ

สถานที่แห่งนี้สร้างขึ้นแบบครบวงจร คือนอกจากมีบริเวณสวนแล้ว ยังมีที่จัดไว้ให้คนท้องถิ่นด้วย เช่น พุทธวิหารให้ชาวบ้านมาไหว้พระ คลินิกปฐมพยาบาล ห้องน้ำ ๓ ห้อง โทรศัพท์ กรังใจ โรงเรียนต้นกล้าวันอาทิตย์ ต่อไปภายหน้าชุมชนที่ได้รับประโยชน์นี้จะช่วยกันดูแลคุ้มครองรักษา มีฝ่ายพระธรรมทูตเป็นผู้บริหารกับอาสาสมัครชาวไทย ช่วยกันด้วยกองทุนไว้ทุกๆ ปีก่อนถึงหน้าเทศกาลแสวงบุญ ฝ่ายตรวจสอบจะมาดูแลคุณภาพก่อน ระบบนี้ที่วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์และวัดไทยลุมพินีจัดอยู่แล้ว และเมื่อเสร็จสมบูรณ์วัดทั้งสองซึ่งอยู่ใกล้ที่สุดจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป

ถ้าในคณะมีคนป่วยเล็กน้อย ท้องเสีย ปวดหัว ตัวร้อน ต้องการยาที่ชาวไทยบริจาคว่างไว้ เรามีมุมปฐมพยาบาลเล็กๆ คอยดูแลท่าน ถ้ามีผู้สูงอายุทั้งพระและโยมที่เดินไม่สะดวก ช่วยบอกให้ทราบ เรายินดีรับ (ยิ้มมาจากกุสินารา) วั้บริการพร้อมด้วยพนักงาน คนที่มาไหว้พระทำบุญพุทธภูมิคือเครื่องญาติ ผู้มาแสวงบุญคือแขกรับเชิญของพระพุทธเจ้า เราต้องดูแลท่านเหล่านั้น เชิญเถิด...เมื่อมีทุกขา เรา...มีห้องสุขาไว้รอท่าน...”

๘๔. **ปรัชญา...อันว่า สุชาติ ๓ (ปัจฉิมเขต)**

“...ขออโนทนาทุกๆ ท่าน ทุกๆ บริษัท เศรษฐีใจบุญนายทุนใจดีทั้งหลาย พวกเราผู้เคยทุกข์ รู้ทุกข์ รู้ทางออก จากทุกข์ และรู้วิธีดับทุกข์ จึงมาร่วมกันลงขัน ร่วมไม้ร่วมมือ สร้างสถานเพื่อการบรรเทาทุกข์ให้ตนและผู้อื่น เป็นที่ชื่นใจ เมื่อมีพระนักศึกษาครั่งร้อยไปช่วยเทปูน นักเรียนนักศึกษาไทยในอินเดียไปช่วยกันตักน้ำ ขุดดิน นำผ้าป่าไปทอดถวายอีกด้วย และมีพระเดินทางไปถึงพอเหมาะก็แวะพอสักพัก ต่างก็แก้ห่อข้าวออกจัน ใช้น้ำจัน นึ่งกับพื้นดิน น่าจะเป็นบุญอย่างมากจะมีการเตรียมจัดถวายความสะอาดแก่ท่านผู้เป็นอาคันตุกะ จึงขออภิญญามายังท่านทั้งหลาย ให้ช่วยกันนำช้อน จาน ถ้วย แก้วน้ำ จานรอง คุลเลอร์น้ำ กระติกน้ำร้อนน้ำเย็น ที่ชงกาแฟ กระทั่งเครื่องอุปโภคบริโภคให้พร้อม นำไปถวายไว้ที่นั่นก็จะเป็นการดี

ขอเรียนให้ท่านผู้เป็นเจ้าของบริษัทน้อยใหญ่ โภคผู้มาคณะแสวงบุญ และวิทยากรใจดีทั้งหลาย ช่วยบอกบุญให้คณะของท่านจัดหาสิ่งของดังกล่าว หรือตามเห็นว่าสมควรก็ได้ ขณะนี้กำลังเร่งมือก่อสร้างให้มีห้องน้ำใช้ก่อน ขณะนี้มีหลายท่านไปใช้แล้ว เรียกว่าเปลื้องทุกข์ให้กับตนเอง และยังช่วยปลดหนี้ให้กับพระที่ท่านไปสร้างห้องน้ำให้พวกเราไปใช้อีกด้วย

ด้วยอาณิสงค์ส่วนนี้ขอให้ผลบุญนำส่ง ให้พ้นจากทุกข์ทั้งผอง มีทรัพย์สิ้นเนืองนอง มีคนประคองอย่าดลาล้ม ผู้คนชื่นชมสมหน้าสมตา ยามแก่เฒ่าชราลูกหลานดูแล มีบารมีปกแผ่ไพศาล มากมิ่งยิ่งด้วยบริวาร สุขสันเกษมศาล เบิกบานเป็นนิจเทอญฯ...”

๘๕. **ปรัชญา...อันว่า ชุมกาศแฟ ๙๖๐**

“...การจัดชุมกาศแฟเหล่านี้ เกิดจากแนวคิด ที่ ฯพณฯ นายธวัชชัย ทวีศรี อดีตเอกอัครราชทูตไทย ประจำประเทศอินเดีย ได้แนะนำว่าการจัดสร้างห้องน้ำเช่นนี้น่าดีนักหนา นี้คือแดนสุขาวดีของผู้เดินทาง ถ้าจะให้สมบูรณ์ควรให้ครบวงจรมีประโยชน์เป็นตัวเอง ต่อไปภายหน้าจะยกระดับขึ้นเป็นวัดก็ยิ่งได้

ขอให้หาซื้อบ้านขายปาน กระจตอบขายหมากแขกตามสองข้างทาง นำมาตั้งเป็นร้านกาแฟเพื่อบริการน้ำดื่ม น้ำชากาแฟ และหมากแขกให้ผู้แสวงบุญ สร้างบรรยากาศให้เหมือนอินเดียหน่อยๆ ในที่ของเรา และควรมีร้านของที่ระลึกเล็กๆ ให้นักเรียนไทยที่มาศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยต่างๆ นำของดีจากเมืองนั้นๆ มาฝากไว้เป็นของที่ระลึก จะเป็นรายได้จากความเมตตาของผู้แสวงบุญ ตั้งเป็นกองทุนเพื่อการศึกษาแก่ผู้มีความเพียรได้อีกด้วย ถ้าจะให้สนุกยิ่งขึ้นก็ทอดโรตีสีโรนๆ แจกให้ทุกคนได้ชิม เคี้ยวหมากแขกคุยกันออกกรสลิ้มทุกซทุกหายเหนื่อย แม้คนงานบริการทำความสะดวกห้องน้ำก็ควรใส่ชุดแขกบานู จะได้อารมณ์ผสมผสานกลมกลืนกัน นี้คือแดนสุขาวดีที่เราช่วยกันสร้างขึ้นมากคนละไม้คนละมือ

สถานที่แห่งนี้ตามที่ตาเห็น ล้วนได้รับคำชี้แนะจากท่านผู้แสวงบุญช่วยบอกทางให้ นำสติปัญญามาลงขันเกิดความคิดอ่านเอ็กยภาพและร่วมกันทำบุญตามรายการต่างๆ อย่างทุ่มเท

“เราทำบุญดี จึงได้ใช้ของดี คนทำบุญใจงาม จึงได้ใช้ของงาม คนทำบุญใจใหญ่ จึงได้เป็นผู้ยิ่งใหญ่ ทำบุญสร้างที่ปลดทุกข์ เราจึงได้รับสุขทันตา...”

๘๖. **ปรัชญา...อันว่า บุญยสภกรณ์ ๙๖๐**

“...สิ่งของที่ระลึกใดๆ ที่วางอยู่ในที่นี้ เป็นของนักเรียนนักศึกษาไทย ที่พ่อแม่ส่งมาเรียนในอินเดีย โชคดีมากๆ มีพระนักศึกษามาจากวัดเราที่ท่านศึกษาอยู่ในเมืองนั้น เมตตาช่วยดูแลแนะนำให้รู้จักทำวัตรสวดมนต์สอนศีลธรรม ให้นั่งสมาธิ รู้จักคุณของพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์และชาติไทย รู้จักคุณบิดามารดา รู้จักที่มาที่ไปของทรัพย์สินเงินทองที่พ่อแม่ส่งมาและทุนการศึกษาที่สถาบันให้เป็นค่าเล่าเรียน เขามีกิจกรรมเชื่อมโยงกับวัดตลอดมา

หลวงพ่อบอกเด็กๆ เหล่านี้ตอนหนึ่งว่า...อย่าทำตนให้หนัก เป็นภาระของพ่อแม่มากนัก พ่อบมีปัญญาแบ่งเบาภาระของพ่อแม่บ้างก็ยิ่งดีรู้จักทำมาหากิน ประหยัด มัธยัสถ์ เห็นหยาดเหงื่อของ พ่อแม่ หัดพึ่งพาตนเองรู้จักความพอเพียง วันข้างหน้าหากพ่อแม่เป็นอะไรไป เราจะลำบากเหมือนลิงเลี้ยงลูก คือลูกกรักไว้ข้างหลังลูกชังไว้ข้างหน้า

หลวงพ่อบอกเด็กๆ โดยชี้ให้เห็นว่า...เห็นแขกขอทานตามสถานีรถไฟ ตามแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ ดูๆ ก็น่ารำคาญ ดอนหน้าตอนหลัง แต่ก็กานๆ ที่จะได้เจอขอทานพวกนี้ อุดสงสารไม่ได้ก็ให้รู้ไปบ้าง คงเพราะกลัวจะยากจนเหมือนคนพวกนี้ ที่จริงขอทานแขกเหล่านี้คือพวกคนเคยร่ำเคยรวยมาก่อนทั้งนั้น ชาติก่อนเขามีทรัพย์ ไม่รู้จักทำบุญให้ทาน

หลวงพ่อบอกว่า...มีขอทานพวกหนึ่งอยู่ในประเทศไทย อายุก็ไม่มาก หน้าตาอวยวะก็สมบูรณ์ เครื่องแต่งตัวดี ขอทานพวกนี้บุกขอลงในบ้านในเรือน ขอบ่อยๆ แทบทุกวันจนพ่อแม่รำคาญ ขอทานประเภทนี้มีมากเสียด้วย ยิ่งขอเงินไปใช้ในสิ่งเป็นประโยชน์ก็พอทำเนา แต่พวกขอไปดูหนังฟังเพลงซื้อของฟุ่มเฟือย กินจุกกินจิก จนพ่อแม่รำคาญเหมือนขอทานแขกไปแล้ว ขอทานแขกกานๆ เจอที แต่ขอทานไทยในบ้านในเรือนนี่ซิเจอหน้ากันทุกวัน จะนำเมื่อแค่นี้ไหน

หลวงพ่อบอกเด็กๆ นักเรียน ให้รู้จักทำมาหากินเสียบ้าง ช่วยพ่อช่วยแม่ประหยัดในยุคข้าวยากหมากแพง ให้รู้ทางแห่งสัมมาชีพเรียนไปด้วย ศึกษางานไปพร้อมกัน กว่าจะจบก็ฉลาดกลับไปทำงานได้ อย่าทำตัวเป็นแขกชี้ขอ สอนให้เป็นลูกหลานพระเวสสันดร ดีกว่าลูกหลานตุ๊ก

มาใครเรียนอยู่ที่ไหน เมืองอะไร ที่นั้นๆ มีอะไรดี ให้นำสิ่งของที่เมืองนั้นนำมาฝากไว้ที่นี่ ใครว่างก็มาช่วยกันจะได้ค่าขนมนมเนย ค่าสมุดปากกา เวลาปิดเทอมให้มาอยู่กับหลวงพ่อ ช่วยล้างห้องน้ำห้องท่า ช่วยถวายภัตตาหารพระ ช่วยเสิร์ฟน้ำชากาแฟผู้มาแสวงบุญ จะได้เป็นอันสงฆ์ในกายภาคหน้า

นี่เป็นที่มาของร้านบุญยสภกรณ์ ๙๖๐ ที่นักเรียนนักศึกษา ลูกหลานของท่านนำมาฝากเป็นของที่ระลึก หากจะมีกำไรที่เกิดขึ้นจากความเมตตาของท่านบ้าง จะได้นำส่วนแบ่งให้กับผู้รู้จักการลงทุนรุ่นเยาว์ นำมาฝากร้านสหกรณ์บุญถาวรที่นี้ตามวัตถุประสงค์ของหลวงพ่อบที่สอนให้ **เด็กชาวพุทธไทยรู้จักการทำมาหากิน มีความเพียรพยายาม รู้จักประโยชน์มิใช่ประโยชน์ จักได้เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นลูกศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์ เป็นศาสนิกที่ดีของพระพุทธศาสนา เป็นประชาชนที่ดีของประเทศชาติ และเป็นพสกนิกรที่ดีของพระเจ้าอยู่หัวต่อไป...”**

๘๗. **ปรัชญา...อันว่า Kusinara Clinic for Body and Mind**

“...พระพุทธองค์เสด็จมาถึงที่กุสินาราแห่งนี้ ทรงอาพาธหนักป่วยไข้อย่างแรง พระมหากษัตริย์ราชวงศ์มัลละ ถวายการรักษาสุดกำลัง ยาดีๆ หมอเก่งๆ รับสั่งให้จัดหาการรักษาพระพุทธองค์ ทั้งๆ ที่ก็รู้อยู่แก่ใจว่า จะเสด็จมาปรินิพพาน

เพราะความรักความศรัทธาอยากให้พระองค์หายเจ็บหายป่วย จะได้อยู่กับพวกเรานานๆ มาถึงที่นี้คราวใด อดระลึกลงถึงภาพในอดีตไม่ได้...ใครอยากได้บุญมากให้อุปัฏฐากพระตถาคต ใครดูแลสงฆ์สาวกผู้เจ็บป่วยเท่ากับอุปัฏฐากพระพุทธองค์ สงฆ์ในที่ขอขยายความถึงหมู่ชนผู้ศรัทธามาสักการะพระองค์ ชนผู้เลื่อมใสศรัทธามาแสวงบุญด้วย

เมื่อคนมาทำบุญเจ็บป่วยเราก็มารักษาช่วยเหลือ จึงชื่อว่า ทำบุญใหญ่ที่ใครๆ ทำได้ยาก เหมือนว่า เราได้ถวายหยูกยาพระพุทธองค์ด้วย...”

๘๘. จากพุทธานุสสติสู่ปฏิบัติบูชา

“...ด้วยพุทธบริษัทผู้จาริกแสวงบุญตามจุดสังเวชนียสถาน คือที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนาและที่เสด็จปรินิพพาน ด้วยความศรัทธาอย่างแรงกล้า มีปีติสุขล้น เหมือนได้กราบแทบเบื้องบาทพระพุทธร่องค์สัมพัสได้จริง ฟังกระแสธรรมคำสอนผ่านภวานาคณได้เป็นอย่างดีศรัทธายมั่นตราที่สาธยายแต่ละพระสูตรยังก้องกังวานอยู่ทุกลมหายใจ นับเป็นครั้งสำคัญในชีวิต ถึงบรมสุขได้ในภพนี้

เมื่อมาถึงนครกุสินาราที่เสด็จดับขันธปรินิพพาน เข้าสู่ริวาววิหาร หันที่ที่ทอดดวงตาทั้งคู่อยู่เฉพาะหน้าว่า องค์พระปฏิมากรประทับเอนพระวรกายระหว่างสาละคู่นั้น ในคืนจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ขณะนั้นเหมือนว่าพระองค์ทรงพระเมตตารับสักการะกอนลมหายใจสุดท้ายจะทอดวางสู่สามัญ ทั้งรินทสดลดยิ่งนัก ใจหายวูบ ทั้งที่รู้ว่านั่นคือความรู้สึก แต่มีอาภรณ์นำตาให้หยุดนิ่งได้ เมื่อถึงที่แห่งนี้แทบทุกท่านมีแตกต่างกันเลย แม้พระมหาเถระผู้มีพรรษาเกินกว่าครึ่งร้อย เสียงสวดมนต์ยังสะอึกสะอื้นรำพรรณ นี่คือนี่ที่ต้องตราไว้ในดวงจิตของผู้ถึงนครแห่งการปรินิพพาน

เมื่อออกจากพุทธนิรวันวิหาร และทำประทักษิณเส้น ๓ วาระ รอบมหาสถูปแล้ว ก็มุ่งสู่มหาเจดีย์ที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ณ วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ แห่งนี้ เป็นหนึ่งในสามสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของนครกุสินารา คือศาลาวินทยานสถานที่ปรินิพพาน มกุฏพันธเจดีย์ ที่ถวายเพลิงพระพุทธรูปและมหาธาตุเจดีย์ที่ประดิษฐาน พระบรมสารีริกธาตุสืบทอดจากโทณพราหมณ์ได้แบ่งปันให้พระประยูรญาติศากยวงศ์แห่งนครกบิลพัสดุ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานเพื่อเป็นที่สักการะของผู้ศรัทธาจากทั่วโลก เมื่อท่านผู้ใดสักการบูชา ยิ่งทวีศรัทธาต่อการปฏิบัติธรรมมีเสื่อมคลาย

ด้วยมีผู้มาไถ่ถามเสมอว่า จะหาพระพุทธรูปปรินิพพานได้จากที่ไหนและขอให้ช่วยจัดหาพระพุทธรูปปางปรินิพพานเพื่อนำกลับไปสักการบูชาให้มีพุทธานุสสติเจริญยิ่งขึ้น จากสิบปีผ่านไปความปรารถนาของผู้แสวงบุญยิ่งมากขึ้น แม้ว่าที่วัดจะได้มอบภาพพระพุทธรูปปรินิพพานมาให้ทุกท่านในพระอุโบสถแล้วแต่ก็ยังไม่สนใจห้วง

เพื่อสนองเจตนานี้จึงจัดสร้างพระพุทธรูปปฏิมากรขึ้นเพื่อระลึกถึงการก่อนที่พระบรมศาสดาจะเสด็จปรินิพพาน เพื่อสนองตอบความประสงค์ของผู้มีศรัทธาจะได้กลับไปเป็นคุณเครื่องแห่งการเจริญพุทธานุสสติ เป็นสิริมงคลขวัญแก่คนและครอบครัว

พระพุทธรูปปฏิมากรปางนี้แสดงให้เห็นประจักษ์ว่า พุทธองค์ยังอยู่กับเรา ใกล้จะเสด็จปรินิพพานเมื่อตรัสปัจฉิมโอวาทแล้วทรงเข้าปฐมฌานเป็นลำดับ พระอานนท์ถามพระอนุรุธว่า “พระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานแล้วหรือ” ท่านพระอนุรุธะผู้จักษุทิพย์กล่าวว่า “อานนท์ผู้มีอายุพระพุทธร่องค์ยังไม่เสด็จปรินิพพาน ทรงเข้าสัญญาเวทนิยตนิโรธอยู่” ทรงมอบมรดกอันล้ำค่าแก่พุทธทายาท

พระพุทธรูปเจ้าทรงแสดงธรรมในปัจฉิมโอวาทโดยกลั่นจากคำสอน ๘๔,๐๐๐ ย่อลงในความไม่ประมาท เป็นยอดแห่งธรรมคำสอนทั้งหลายที่ทรงแสดงมา ๔๕ พรรษา เสมือนมรดกล้ำค่าที่เราผู้เป็นศาสนทายาทพึงรับด้วยสักการะ นำพระพุทธรูปปฏิมากรไปสักการบูชาในที่ใดๆ ในที่นั้นๆ ย่อมมีแต่ความรุ่งเรืองด้วยสติปัญญาทุกเมื่อ...”

๘๙. ปรัชญา...อันว่า ปฏิมากรพุทธปรินิพพาน

“...ในมหาปรินิพพานสูตรกล่าวถึง พระอนุรุธะที่ยืนยันกับพระอานนท์ว่า ขณะนี้พระพุทธร่องค์กำลังเข้ามาเป็นลำดับ ยังไม่เสด็จปรินิพพาน กำลังมอบมรดกธรรมในความไม่ประมาทให้พุทธทายาท ดังนั้นท่านผู้มาถึงแดนปรินิพพานโปรดรับมรดกของพระพุทธรูป เพราะท่านคือหนึ่งผู้มีสิทธิ์รับมรดกเต็มๆ เมื่ออาราธนาพระไปบูชาจะเป็นสิริมงคลอีก ๓ ประการ คือ

๑. นางมัลลิกา นารีรัตนะภรรยาพันธุละเสนาบดี เมื่อคราวที่นางพบทุกขอย่างหนักคือให้ลูกแก่สามีไม่ได้ ตามธรรมเนียมพราหมณ์ ชายผู้เป็นสามีต้องมีหญิงอื่นมาอยู่ในเรือนแทน แต่ท่านเสนาบดีมีความรักต่อมัลลิกา ประสงค์มีหนึ่งในดวงใจเท่านั้น แต่ถ้าไม่มีบุตรสืบตระกูลคนทั้งหลายจะดูถูกดูแคลน ท่านเสนาบดีจึงพาภรรยาไปกราบขอพรพระพุทธร่องค์ที่เขตวันมหาวิหารนครสาวัตถี ต่อมาไม่นานนางก็ตั้งครรภ์และให้ลูกแฝด ๑๖ ครั้ง “ขอความเป็นหนึ่งเดียวในดวงใจและความร่มเย็นเป็นสุขจงมีแก่ครอบครัวของท่านเทอญ”

๒. พระอนุรุธะเถระ อรหันต์ดาทิพย์ พระพุทธร่องค์ทรงตั้งเอดหักคะในทางผู้มีจักษุทิพย์ ผู้ไม่รู้จักคำว่าไม่มีมาตั้งแต่เกิด ท่านสมหวังทุกอย่างที่ปรารถนา เป็นพระอริยสาวกองค์เดียวที่ตามส่งเสด็จพระตถาคตเจ้าจนลมหายใจสุดท้าย “ขอความสมปรารถนาอย่ารู้จักคำว่าไม่มี จงมีแก่ท่านทุกภพทุกชาติเทอญ”

๓. พระอานนท์เถระ พุทธอนุชาเป็นผู้ปฏิญาณการใช้พระพุทธรูปด้วยความซื่อสัตย์ ตั้งใจทำงานเพื่อนายไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย รักเจ้ารักนายเทิดทูนตลอดชีวิต ยอมรับอันตรายแทนผู้เป็นนายได้ เป็นที่รักของชนทั้งหลาย ท่านสำเร็จเป็นพระอรหันต์ท้ายสุดเมื่อส่งพระพุทธรูปเข้าสู่ปรินิพพานแล้ว “ขอบริวารผู้ซื่อสัตย์ ลูกหลานผู้รู้คุณ มิตรร่วมทุนทำงานทั้งหลาย จงถึงพร้อมด้วยความสำเร็จทุกเมื่อเทอญ...”

๙๐. ปรัชญา...อันว่า พระเบ็ญตดำ

“...ท่ามกลางถนนที่มีผู้สร้างและเชิญชวนให้เดิน เพลิดเพลินจนหาความสุขแบบยั่งยืนไม่ได้ ถนนดี แต่ก็มีคนหลงทางเห็นทางขึ้นแต่ไม่เห็นทางลง บ้างก็เห็นทางลงแต่ก็ลงไม่ได้ ทั้งๆ ที่ภูมิปัญญาอันล้ำเลิศจากพระพุทธศาสนาอันเป็นสมบัติของชาติสอนไว้ มีทางสายเอก มีขัณฐิมาปฏิบัติและบูรณาการให้ขึ้นลงได้อย่างมั่นใจ กับไปสร้างทางเส้นใหม่ที่ขาดความรู้ความเข้าใจ จึงต้องสะดุด ตัดต้นพรวงอยู่เรื่อยไป ขนาดมีปัญญาเป็นหลุมฝังตนเองให้อยู่กับความทุกข์ คิดทางออกบอทางเดินไม่ได้ พระเบ็ญตดำ สิทธัตถราชกุมารปางประสูติอยู่นี้ จะมอบให้เพื่อเป็นอนุสรณ์คือเครื่องกันลิมว่า เราได้มาที่ประสูติของพระพุทธรูปแล้ว

คุณสิ...นิ้วพระกุมารชี้ขึ้นเพียงหนึ่ง สอนให้เราเป็นเลิศเป็นหนึ่งในยืนยันว่า มนุษย์นี้เองเป็นหนึ่งในบรรดาสัตว์โลก เพราะมีปัญญาเข้าถึงความดีสูงสุดได้ จะสมบูรณ์ได้เพราะความดี มนุษย์จึงขาดความดีไม่ได้ สอนให้เราเจริญ ใกรูปร่างบ่งปัน ไม่เบียดเบียนเพราะความเห็นแก่ตัว สอนให้เราประเสริฐได้ทุกยุคทุกสมัย เป็นคนล้ำสมัยไม่ล้ำสมัย นี้คือขั้นนิวซัน ส่วนนิ้วที่ชี้ลงให้เห็นจุดยืนว่า ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย ภัยใหม่ภายนอกไม่มี เป็นการยืนยันให้เห็นว่า ประโยชน์ทั้งหมดไม่ทรงรับเอง แต่สรรสร้างทางเอก เจริญ ประเสริฐ ให้ลูกพุทธหลานไทยนำไปได้ทุกคน

คุณสิ...มีทั้งขึ้นทั้งลง ชีวิตนี้ก็เป็นเช่นนั้น

ดูพระบาทสิ...อยู่กับที่ไม่มีขึ้นมีลง จงรู้เถิดจะเกิดสติปัญญาในสัมมาทิฐิ มีจุดยืนที่แน่นอน...”

๙๑. **ตื่นรู้ด้วยพุทธะ**

“...สิ่งที่ต้องปรารถนาในวันนี้ ก็คือเรื่องของความเป็นอยู่และเรื่องของความเป็นไป ร่างกายหมายถึงความเป็นอยู่ ชีวิตคือความเป็นไป คนที่มีร่างกายหมายถึงคนที่มีความเป็นอยู่ อยู่อย่างไร ก็อยู่ที่ร่างกาย เพราะร่างกายเป็นตัวพัฒนา ไม่ใช่ตัวเคลื่อนไหว

แต่ชีวิตนั้นหมายถึงความเป็นไป ความก้าวหน้า การรู้จักเทคนิคในการใช้เวลา ผนวกกับความรู้ที่ตนมีอยู่ ความดีที่ตนสร้าง ทางที่தாகกลางเอาไว้เดิน นั้นระหว่างชีวิตกับร่างกายนี้ ถ้าหากเราจ่อมองถึงประเด็นในการก้าว่าง มันหมายถึงการเคลื่อนที่คนเรานั้นถ้ารู้จักเคลื่อนที่แล้ว จะรู้จักความเจริญ ถ้าอยู่กับที่นานๆ แล้วมันจะหงอย

องค์สมเด็จพระพุทธชินสีห์ ทรงฝึกให้เราเคลื่อนที่ ดุลมหายใจว่าเคลื่อนที่ใหม่ เข้าออกเคลื่อนที่ใหม่ ดูร่างกายเคลื่อนที่ใหม่ ขว้างอย่างอย่างไร ซ้ายอย่างอย่างไร ยกอย่างไร หยียบบอย่างไร สัมผัสพื้นอย่างไร หัดให้ก้าว่างทางสติปัญญา

เพราะความเคลื่อนที่ก้าว่างนั้นแหละ เป็นความหมายของพุทธะ แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ตื่นรู้ด้วยธรรมะอย่างไร นั้น ตื่นขึ้นมาจะต้องรู้ว่า ตัวเองจะคิด พูด ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร เมื่อทำไปแล้วต้องเบิกบาน ตนก็สุขเกษมศานต์ คนร่วมงานก็สำราญ งานที่ประกอบก็สำเร็จสมหวัง สมปอง สมบูรณ์ทุกอย่าง ถ้าเกิดว่าทำไปแล้ว หดหู่ เคลิบเคลิ้ม ไม่ใช่วิสัยของพุทธะแล้วนะครับ...”

๙๒. **ประสิทธิภาพคนสู่ประสิทธิผลงาน**

“...วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ได้เปิดโอกาสให้ทุกท่าน มาใช้โอกาสและมาสร้างโอกาส เขาให้โอกาสท่านแล้ว ต้องใช้โอกาสที่เขามอบหมายงานให้ท่าน เพื่อไม่ให้ไขว้เขว ให้มีหลักในการสร้างโอกาสแก่ตนต้องประกอบด้วยมาตรฐาน คุณภาพและประสิทธิผล

ที่กล่าวมานี้ ต้องอยู่ที่ตัวบุคคล ดูตรงที่ท่านเข้ากับพวกได้หรือไม่ธรรมดาของการทำงานต้องมีคนชี้ มีคนใช้ มีคนช่วย มีคนโชว์ มีคนชี้ มีคนแข่ง มีคนชิง มีคนชอบ คนช่วยงานของท่านคือใคร คนทำงานแทนท่านคือใคร สมมติว่า วันนี้ท่านไม่อยู่ ๒ วัน คนทำงานแทนท่านมีไหม มาตรฐานเท่าท่านมีไหม ถ้าคนทำงานแทนท่านได้ แสดงว่ามาตรฐานท่านมี ถ้าเพื่อท่านให้คนมาทำงานแทน แต่ให้คนระดับผู้ช่วย ช่วยงานเฉยๆ มาทำงานแทน วิบัติขัดสนตลอดนะครับ

ดังนั้น งานของพระขณะที่เราสร้างตัวแทนไม่ได้ ไปเก็บผู้ช่วยมา ไปเก็บพระนวกะเป็นพระอุปัชฌาย์ มันจึงได้เท่านี้ วัดเราจึงหาคนที่ม่มาตรฐาน ข้าราชการเกษียณ คนอาสาสมัคร เพื่อมาช่วยงานวัดแล้วมาทำงานแทน แทนพระพุทธเจ้า แทนพระอรหันตสาวกนะครับท่าน ไม่ใช่แทนตัวเรา ไม่ใช่แทนเจ้าคุณ แต่เป็นการทำงานแทนคุณพระพุทธศาสนา

เราเป็นพุทธทายาทนอกกล้าพันธุ์ดีของพระพุทธเจ้า ต้องมองไปอย่างนี้ ต้องทำให้ได้อย่างนี้ จึงจะถือว่าเข้าแบบสุระระบบตามมาตรฐานของงาน ประสิทธิภาพของคน ประสานสิทธิผลร่วมกัน สมานฉันท์สามัคคีแบบพุทธวิธีนะครับท่าน...”

๙๓. **อธิษฐานอย่างไร ที่ลมพินัน**

“...การอธิษฐาน คือการที่เราตั้งเป้าหมายของจิตว่า จะให้ชีวิตเป็นไปอย่างไร โดยทางคติธรรม จะต้องยกอาสภิวาจาหรือคาถาเปิดโอษฐ์มาเป็นแนวปฏิบัติ นั่นคือ เป้าหมายสูงสุด ในที่นี้ขอตั้งแนวอธิษฐานที่เป็นส่วนของคุณคือโลกว่า

๑. ขอให้ข้าพเจ้าเกิดชาติใดภพใด ขอให้เกิดในที่ดี ชาติตระกูลดี ร่างกายดี ชีวิตดี การศึกษาดี ครอบครัวดี

๒. ขอให้ข้าพเจ้า ก้าว่างตามทางที่พระบรมศาสดาเสด็จได้ ๗ ก้าวในวันประสูติ ขอให้ข้าพเจ้าเจริญก้าวหน้าไปในวันทั้ง

๗

๓. ขอให้ธุรกิจ หน้าที่ การงานของข้าพเจ้า ตั้งมั่น ออย่าได้หวั่นไหว เหมือนเสาทินพระเจ้าอโศก ทนแดดทนฝน ทนร้อนทนหนาว สง่างาม วงศ์ตระกูลของข้าพเจ้าดำรงมั่นคงเหมือนเสาทินนั้นด้วย

๔. ขอให้ข้าพเจ้า มีลูกมีหลานที่เลี้ยงง่าย มีสติปัญญาดี สุขภาพร่างกายสมบูรณ์ พึ่งพาตนเองได้ เป็นศักดิ์ศรี เชิดชูวงศ์ตระกูลให้สง่างามเหมือนเบญจบุตดา...”

๙๔. **อธิษฐานอย่างไร ที่แสดงปฐมเทศนา**

“...สถานที่พระพุทธเจ้า ทรงแสดงปฐมเทศนา เมืองพาราณสี ที่ตรงนี้เป็นจุดที่อธิษฐานตามเป้าหมายของพระธรรมจักร และตั้งเป้าหมายไปที่

๑. ขอให้ข้าพเจ้า ได้ดวงตาเห็นธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้ว ณ ที่แห่งนี้

๒. ขอให้ข้าพเจ้า ได้บริวารที่ช่วยกิจการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมือนธรรมทูตชุดแรกของพระพุทธเจ้า

๓. ขอให้ข้าพเจ้า ได้มิตรบริวาร ที่เคยคิดร้ายให้กลายเป็นดี ที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น เหมือนพระปัญญาจักร์คีย์ทั้ง ๕

๔. ขอให้ข้าพเจ้า มีเพื่อนฝูงร่วมอาชีพ มีทรัพย์มีฐานะ มีเหมือนอย่างพระยสกุลบุตร

๕. ขอให้ข้าพเจ้า ปลอดภัยจากเวรภัย ศาตราวุธ ผู้คิดทำร้ายเหมือนพญากวางโพธิสัตว์...”

๙๕. สนองงานพระพุทธเจ้า

“...พวกเราทำหน้าที่ทูตของพระธรรม เป็นนักเผยแผ่ศาสนา ที่คิดกันเอาเองว่า พระพุทธเจ้าประทานแนวทางไว้แล้ว เมื่อคราวที่ส่งพระธรรมทูตชุดแรก ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันนั้น ให้เราภูมิใจ เกิดความสำนึกได้สนองงานพระศาสนามยิ่งขึ้น ถ้าคิดที่จะให้มีการแต่งตั้งกันก่อน ค่อยทำการทํางาน โอกาสเช่นนี้คงต้องใช้เวลาอยู่มาก

ฉะนั้น ขอให้เรามาช่วยกันสนองงาน ในหน้าที่พระธรรมทูต ซึ่งเป็นผู้สื่อสาร ประกาศคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยเดินตามทางที่เพียงเป็นข้อเสนอละเอียด น้อยๆ ว่า

๑. พยายามศึกษา
๒. มีสัมมาปฏิบัติ
๓. จัดการเผยแผ่
๔. ร่วมแก้ปัญหา

ทำงานที่ไหน ทํางานอะไร ทํางานกับใคร ขอให้ใจของเรายินดีเสมอว่า เรากำลังสนองงานพระศาสนา ประพตติวัตร ปฏิบัติธรรมโดยสุจริตด้วยปฏิบัติตามสายงาน ดังนี้

๑. งานตามรอย
๒. งานสืบสาน
๓. งานส่งเสริม
๔. งานสร้างสรรค์
๕. งานสั่งสม
๖. งานอบรมตน

ขอฝากไว้ให้ช่วยคิดและนำไปขยายผล เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำงานจากประสบการณ์ที่ว่า

๑. กล้าคิดแบบฝรั่ง   คิดงาน ประชุม วางแผน
  ๒. ทํางานแบบญี่ปุ่น   รับผิดชอบร่วมกัน ทํางานเป็นทีม
  ๓. ขยันแบบจีน   ขยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์
  ๔. มีน้ำใจแบบไทย   กตัญญู ถ่อมตน สันโดษ
  ๕. ใช้ชีวิตง่ายแบบอินเดีย   กินง่าย อยู่ง่าย เข้าใจมนุษย์
- นำคุณธรรมของ ๕ ชาติ รวมเข้ากัน การทํางานอย่างนี้ ย่อมสำเร็จไม่ยาก...”

๙๖. การทํางานคือการปฏิบัติธรรม

“...การทํางานคือการปฏิบัติธรรมหมั่นไปสู่อริยมรรค เข้าหลักอริยมรรค จักต้องหมั่นภาวนา ทำให้มี ทำให้เป็น ทำให้ดีขึ้น ในการงานหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ

พระพุทธองค์ ทรงสอนมิให้สันโดษในการทำ ความดี ดีต้องพัฒนา ความดีอย่าหยุดแค่นี้ อย่าหยุดแค่นี้ ก็น่าจะพอแล้ว แต่ดีต้องเจริญพัฒนา เพราะในเนื้อแท้ของความดี คือ เพชรที่ประกอบด้วยศีล สมာธิ ปัญญา มีค่ามหาศาล...”

(วาทิหิมาลัย)

๙๗. สีสันแห่งเสรีภาพ

สีสันแห่งบุญ	คือ ความบริสุทธิ์
สีสันแห่งมนุษย์	คือ ความเสียสละ
สีสันแห่งสมณะ	คือ ความสงบ
สีสันแห่งนักรบคือ	ความกล้าแกร่ง
สีสันแห่งหมู่คณะ	คือ ความสามัคคี
สีสันแห่งคนดี	คือ ความกตัญญู

๙๘. กุสินารา เมืองเล็กในความยิ่งใหญ่

๑. เป็นที่ปรินิพพานของพระพุทธเจ้าในอดีตนามว่า “พระมุสสะสัมมาสัมพุทธเจ้า”
๒. เป็นมหานคร ที่พระพุทธองค์เคยประทับ เมื่อครั้งเสวยพระชาตินามว่า “พระมหาสุทิสสันจักรพรรดิราช”
๓. เป็นที่บำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ (อดีตชาติของพระพุทธเจ้า) ซึ่งเคยสวรรคตที่เมืองนี้มาแล้ว ๗ ครั้ง
๔. เป็นมหานครที่พระพุทธองค์ เสด็จมาตรัสเทศนามิพระสูตรสำคัญที่นี้หลายสูตร
๕. เป็นสังเวชนียสถานที่สำคัญยิ่ง ที่พระพุทธองค์ตรัสสอนให้ผู้ศรัทธาเลื่อมใสได้กราบไหว้ พบเห็น น้อมจิตให้เกิดสังเวคธรรมเมื่อละโลกนี้แล้ว จักมีสุคติโลกสวรรค์เป็นที่หวัง
๖. เป็นพุทธสถานี่พระพุทธองค์ ทรงประทานการบวชให้สาวกองค์สุดท้าย
๗. เป็นธรรมสถานที่พระพุทธองค์ ทรงเทศนาปัจฉิมโอวาทประกาศสุดยอดของธรรมะคำสอน คือ “ความไม่ประมาท”
๘. เป็นพระนครที่ไว้พระทัย ทรงโปรดเลือกเป็นที่ปรินิพพาน
๙. เป็นที่ตั้งพระพุทธรูประของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บำเพ็ญพระราชากุศลตลอด ๗ วัน
๑๐. เป็นที่ปรารภถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนา (หลังปรินิพพาน ๗ วัน ต้นกำเนิดสังคายนา)
๑๑. เป็นที่ประดิษฐานพระมหาเจดีย์บรมบรรพตพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
๑๒. เป็นที่แบ่งแจกพระบรมสารีริกธาตุ ให้พระราชา ๘ นคร จนแผ่บารมีไปทั่วโลก
๑๓. เป็นที่ขมนมของพระราชา มหากษัตริย์ ผู้ทรงธรรม ทรงอำนาจ ทรงบารมี ร่วมบำเพ็ญกุศลพระบรมศพ
๑๔. เป็นสถานที่รองรับหมู่พระอรหันต์ สาวกของพระผู้มีพระภาคครั้งใหญ่ที่สุด
๑๕. เป็นสถานที่รวมพระบรมสารีริกธาตุครบสมบูรณ์ที่สุด”

๙๙. ลมหายใจพระพุทธศาสนา

“...น้อมกราบลงด้วยดวงใจ รวมศรัทธามันเป็นหนึ่งเดียว สุรเสียงแห่งพระปัจฉิมวาจาที่พระบรมศาสดาเจ้า ทรงตรัสก่อนจะคืนลมหายใจสู่ธรรมชาติยังก้องอยู่ในโสตสนั่นว่า

“ลูกเอ๋ย...สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปทุกขณะ ขอลูกทุกคนของเราจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมทุกเมื่อเกิด...ความศรัทธาอยู่ที่ใด พระพุทธองค์ทรงอยู่ที่นั่นกับเราด้วย มีศรัทธาไปถึงไหน พระพุทธองค์ไปกับเรไปถึงนั่นด้วย...”

เรามีชีวิตอยู่ได้ถึงปานนี้ นับว่า โชคมหาศาล ยิ่งได้พบพระพุทธศาสนา ก็นับว่า เป็นลาภอันใหญ่หลวง ที่ได้มาเจริญตามรอยบาทพระพุทธองค์ นับว่า เป็นบุญเหลือล้นกว่าคนทั้งหลาย เพราะการได้มานับว่า “ยาก” ชาวพุทธหลายท่านตั้งความหวังไว้ว่า

ชาติหนึ่ง...ขอเพียงสักครั้งเป็นอย่างน้อย ให้ได้ติดสอยห้อยตามรอยพระบาทพระบรมศาสดา ตันตันเข้ากราบกรานสังเวชนียสถาน ๔ แห่ง ให้ครบสมบูรณ์ นั่นคือต้นทุนแห่งความปรารถนาของผู้เป็นชาวพุทธทุกคนก็ว่าได้ แต่ความสัมฤทธิ์ผลคงต้องอาศัยศรัทธา ทรัพย์ บริวาร กาลเวลา อโรคยา เป็นปัจจัยที่เข้ามาสนับสนุนและอย่าลืมบุญเก่าหรือวาสนา ก็มีกำลังส่งให้สำเร็จได้ไม่น้อยไปกว่าปัจจัยอื่นๆ...”

๑๐๐. ปณิธานชีวิต

กาย	ดจลม	ไว้ตัวตน แต่ทรงพลัง
ใจ	ดจสุริยา	ส่องสว่าง ไร้ชนชั้น
วาจา	ดจุนที	ลุ่มลึก ปรับตัวได้
ชีวิต	ดจปฐพีอุดม	สรรพสิ่ง งอกงาม”

@@@ เวย์ ก็มีด้วยประการฉะนี้ @@@

คาถาสัมปรารภ

คติธรรมจากสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล

๑. ชาตสถาน : สังเวชนียสถานที่ประสูติ ลุมพินีวัน

“อคโคหมสมิ โลกสส
เขญุโฐหมสมิ โลกสส
เสญุโฐหมสมิ โลกสส
อยมนุตติมา เม ชาติ นตฺถิทานิ ปฺนพฺกโวติ”

๒. อภิสัมพุทธสถาน : สังเวชนียสถานที่ตรัสรู้ พุทธคยา

“กามํ ตโจ นหารุ จ อญฺญิ จ อวสิสฺสตุ
อุปฺสฺสตุ เม สรีเร สพฺพนตํ มํสโลหิตนฺติ”

๓. ธัมมจักกัปปวัตตนสถาน : สังเวชนียสถานที่แสดงปฐมเทศนา สารนาถ

“จรฺถ ภิกฺขเว จาริกํ พุชฺชนฺทิตาย พุชฺชนฺสฺขาย โลกานุกมฺปาย”

๔. ปรีณิพพตสถาน : สังเวชนียสถานที่ปรินิพพาน กุสินารา

“หนททานิ ภิกฺขเว อามนฺตยานิ โว
วยธฺมมา สงฺขารา อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ”

พระราชรัตนรังษี (ว.ป. วิจารณ์) ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๐